

Limfärg för spännpapp

Limfärg består av vatten, krita och lim, antingen ett animaliskt lim (benlim, hornlim, pärllim) eller ett cellulosalim. Det animaliska limmet ger en lite starkare bindning och cellulosalimmet gör att färgen lättare kan tvättas bort.

Lim-färgen är känslig för ojämnt sugande underlag och för fukt. Innan man stryker på limfärg är det alltid fördelaktigt att patentera underliggande yta. Det gör att underlaget blir jämnare, mindre känsligt för vatten och underlättar vid framtida ommålning med limfärg, eftersom det ju då blir lättare att tvätta bort gammal färg.

Till patentering används ofta en mager linoljefärg. Underlaget får dock inte bli för fett eller för glansigt för då kryper limfärgen. Limfärg har en tendens att krita och är därför känslig för nötning.

Recept på patenteringsfärg

- 1 kg krita
- 7 dl kokt linolja
- 10 dl terpentin

Observera att detta är ett av många recept!

Blanda en pasta av hälften av oljan samt pigmentet och blanda därefter ned

resten av ingredienserna. Detta ger en mager färg lämplig för ändamålet.

Gammal limfärg som skall ommålas behöver för det mesta tvättas ned med vatten, svamp och lite tvättmedel, varpå den gamla färgen upplöses och kan tas bort med exempelvis en spatel av trä eller plast. Man bör dock vara uppmärksam på att inte skada underlaget med för mycket vatten och/eller mekanisk påverkan.

Ytan skall strykas med såp-vatten före ommålning så att underlaget suger upp limfärgen jämnare (detta gäller även om den gamla färgen är så pass bra att den inte behöver tvättas). Fläckar på gammal limfärg kan isoleras med schellack före ommålning.

Ska underlaget spacklas bör en vattenfast spackelmassa användas. Observera att spacklade ytor kan ha en annan sugning än övriga ytor, vilket blir synligt på den färdigmålade ytan (spacklet måste därför patenteras). Limfärg är svår att underhålla punktvis och kräver för det mesta en ommålning av en avgränsad yta.

BLANDNING AV LIMFÄRG

200 g animaliskt lim läggs i blöt i vatten över natten (vattnet skall endast täcka limmet). Vid tillredningen värms blandningen i vattenbad tills limmet löst upp sig (man kan då även sila limmet genom en gles trasa).

Vid användning av cellulosalim vispas 200 g limmjöl i 5 liter ljummet vatten, som sedan får svälla i några timmar. Limfärg gjord med vegetabiliskt lim är något lättare att blanda samt applicera. 10 kg krita täckes med 5 liter vatten utan omrörning, tills kritan har sugit åt sig vattnet. Eventuellt vatten ovanpå kritan slås av.

Recept på limfärg ca 30-40 m²

- 200 g blötlagt lim
- 10 kg krita
- 5 liter vatten

Limmet hålls sedan i kritblandningen och skall röras om väl så den blir smidig utan klumpar. En limfärg med för lite lim färgar av sig, och en med för mycket lim skalar av sig.

Vid användandet av animaliskt lim så blir denna en färskvara som kan ruttna redan efter några dagar.

Man kan minska ytspänningen i limfärg genom tillsättning av c:a 2% ammoniak. För att uppnå bättre strykbarhet kan limmet förtunnas med små mängder vatten.

För pigmentering kan vanliga jordfärger användas. Pigmenten skall alltid röras ut i lite ljummet vatten innan det tillsätts blandningen. Observera att inblandning av pigment gör färgen tjockare, varpå man bör tillsätta lite mer limvatten. Och

om man vill ha en starkt kulört limfärg byter man ut delar av kritan mot pigment. Limfärgen ljusnar när den torkar, så färgprov bör alltid tillämpas. Blanda alltid färg som räcker till hela ytan som skall bemålas. Det kan vara vanskligt att få till exakt samma färgton vid senare tillfälle (nedteckna alltid noggranna recept).

Limfärgen strykes på med en plafondpensel med jämna flödande strykningar i kors. Det är viktigt att hela tiden arbeta ”vått i vått”. Limfärg appliceras med enbart en strykning.

BRA ATT VETA!

Det tillämpas olika metoder huruvida man skall stryka en ny pappspänning med en limlösning innan man patenterar med linoljefärg. Limfärgen skulle då fungera som skydd mot linoljefärgens oxiderande effekt på den underliggande pappen.

Man kan utgå ifrån att det i tidiga pappspänningar under 1800-talet icke förekom någon behandling med linoljefärg överhuvudtaget, eftersom det då var ett relativt dyrt material. Denna typ av patentering bör ha börjat tillämpas långt senare.

Angående eventuell oxidation av pappen via kontakten med linoljefärgen bör man ha i åtanke att oxidation är en process som drabbar både organiska och oorganiska material, så länge det finns tillgång på syre, vilket det alltid gör ovanför jordytan. Pappen man brukar för pappspänning är i sig en mycket

oren produkt med högt innehåll av nedbrytande syror, men det kan inte uteslutas att en härdande (oxiderande) linoljefärg skulle kunna påskynda en nedbrytningsprocess.

Det finns hantverkare som tillämpar både limlösning och behandling med linoljan, och andra som enbart använder linoljefärgen för patentering. Vilken av metoderna som är lämpligast, förblir här osagt.

TRANSPORT, MILJÖ OCH DEPONI

Limfärg är en färskvara som blandas på plats, eller efter beställning hos färgmakare. Limfärgsrester kan hanteras som hushållsavfall. Observera dock att detta inte gäller vid inblandning av vissa pigment som är skadliga för miljön (exempelvis zinkvitt och kromoxidgrönt). Vid användning av farliga beståndsdelar måste färgrester lämnas till återvinningsstationer.

KÄLLOR

Byggnadsmåleri med traditionella färgtyper, Riksantikvarieämbetet, 1984

Nessle, Lena

Måla inomhus på gammalt vis, Nordstedts, 1985

Paulsson, Greger (redaktör)

Hantverkets bok, måleri, Lindfors Bokförlag AB, 1937

Slöjd & Byggnadsvård 2017